

مبانی فلسفه

(آشنایی با فلسفه های غرب)

تالیف:

دکتر یحیی بودری نژاد

(عضو هیات علمی دانشگاه تهران)

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد تهران

۱۳۹۱

سرشناسه	بوذری نژاد، یحیی، ۱۳۵۶-
عنوان و نام پدیدآور	مبانی فلسفه (آشنایی با فلسفه هاس غرب)/تالیف یحیی بوذری نژاد.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی، واحد تهران، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	۲۸۲ص.
شابک	978-600-133-068-1
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
عنوان دیگر	(آشنایی با فلسفه های غرب).
موضوع	فلسفه - تاریخ
شناسه افزوده	انتشارات جهاد دانشگاهی، واحد تهران
رده بندی کنگره	۱۳۹۰ ۸۶ب۲۳/ف۹۹ B
رده بندی یوبی	۱۰۰
شماره کتابشناسی ملی	۲۹۷۷۶۰۲

واحد تهران

مبانی فلسفه (آشنایی با فلسفه های غرب)

تالیف: یحیی بوذری نژاد

ویراستار علمی وادبی: دکتر عبدالرضا شیخ مهدی (عضو هیات علمی دانشگاه تهران)

ناشر: انتشارات جهاد دانشگاهی، واحد تهران

طراح جلد: شرکت رویش اندیشه کاشان

صفحه آرای: مطهره احمدی

لیتوگرافی: زاویه نور

ناظر چاپ: احمد آرش

چاپ و صحافی: جهاد دانشگاهی واحد تهران

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۵۰۰۰ ریال

نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۳۹۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۳۳-۰۶۸-۱

ISBN: 978-600-133-068-1

<http://nashr.jahat.ir>

en.jahat@gmail.com

نشانی: تهران - صندوق پستی ۱۸۶-۱۳۱۴۵

تلفن: ۶۶۴۱۸۴۹۹-۶۶۹۵۴۳۶۸

تلفن مراکز پخش: ۶۶۴۹۰۷۴۰ - ۶۶۴۹۰۷۴۲

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هرکس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف یا ناشر تکثیر و کپی برداری نماید مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

مقدمه ناشر

ایران امروز در اشتیاق توسعه و استقلال، گامهای محکم و استواری برمی دارد. همه روزه در گوشه و کنار میهن ما جوانه های خود کفایی علمی و فنی رخ نموده و با عنایت و یاری خداوند متعال و در سایه تلاش و کوشش جامعه علمی و دانشگاهی حرکت به سوی مرزهای دانش شتاب بیشتری به خود می گیرد. خدای را شکر می گوئیم که این فرصت را به ما ارزانی داشته تا گامهایی هر چند کوچک در راه رشد و نشر دستاوردهای علمی و فرهنگی کشور برداریم، باشد تا با یاری خداوند منان و در پرتو همت اندیشمندان، نویسندگان، مترجمان و متخصصان مومن و متعهد بتوانیم در اعتلاء علمی کشور عزیزمان ایران سهمی داشته باشیم.

انتشارات جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران در راستای وظایف خویش و به منظور نیل به اهداف علمی- فرهنگی نظام جمهوری اسلامی مبادرت به انتشار آثار ارزشمند و مورد نیاز علمی و دانشگاهی می نماید. در این راه از کلیه اساتید، پژوهشگران، صاحبان قلم و اندیشه دعوت به مشارکت و همکاری می گردد.

فهرست مطالب:

۱	پیش‌گفتار.....
۵	کلیات.....
۶	واژه فلسفه.....
۷	فلسفه در اصطلاح.....
۱۱	فلسفه‌های مضاف.....
۱۳	آغاز فلسفه.....
۱۷	الگوهای تدوین تاریخ فلسفه.....
۱۹	بخش اول فلسفه‌ی باستان و قرون وسطی.....
۲۰	فصل اول: مکاتب فلسفی پیش سقراطی.....
۲۰	مکتب ایونیا.....
۲۱	طالس ملطی.....
۲۱	آناکسیماندر.....
۲۱	آناکسیمنس.....
۲۲	مکتب فیثاغوریان.....
۲۲	عدد به مثابه اصل نخستین.....
۲۴	مکتب فلسفی الئا.....
۲۴	کسنوفانس.....
۲۵	هراکلیتوس.....
۲۷	پارمنیدس.....
۲۸	امپدکلس.....
۳۰	آناکساگوراس.....

۳۱	مکتب اتمیان.....
۳۳	تحلیل و بررسی.....
۳۷	فصل دوم: سقراط و سوفیست‌ها.....
۳۷	فیلسوف در مقابل سوفیست.....
۳۹	پیشه‌ی سقراط.....
۴۰	مسئله‌ی سقراطی.....
۴۳	فصل سوم: افلاطون.....
۴۴	معرفی‌شناسی.....
۴۵	هستی‌شناسی.....
۴۷	نفس‌شناسی.....
۴۹	تمثیل غار.....
۵۳	فصل چهارم: ارسطو.....
۵۴	علت‌نظری.....
۵۵	مسئله‌ی قوه و فعل.....
۵۷	نفس‌شناسی.....
۵۹	خدا به مثابه محرک لایتحرک اولی.....
۶۱	نظریه‌ی اخلاقی تربیتی ارسطو.....
۶۲	سیاست و جامعه.....
۶۴	فصل پنجم: مکاتب فلسفی عصر هلنی.....
۶۵	فلسفه کلیبی.....
۶۶	فلسفه اپیکور.....
۶۷	فلسفه رواقی.....
۶۸	مکتب نوافلاطونی.....
۶۸	فلسفه افلوپین.....
۶۸	احد یا واحد.....
۶۹	عقل کل (عقل الهی).....
۶۹	نفس کلی (نفس عالم).....
۷۰	عالم ماده (صادر سوم).....

۷۲	فصل ششم: فلسفه‌ی قرون وسطی
۷۳	مسئله عقل و ایمان (وحی)
۷۶	مسئله کلیات
۷۹	بخش دوم مکاتب فلسفی عصر جدید
۸۰	فصل اول: پیش زمینه و طرح کلی عالم جدید و فلسفه جدید
۸۱	فلسفه جهان (طبیعت)، خدا و انسان
۸۳	فصل دوم: وقایع دوران بین قرون وسطی و پیدایش دکارت
۸۳	نهضت اصلاح دینی
۸۴	ماکیاولی: مرد رنسانسی
۸۵	ظهور گالیله
۸۶	فضای رنسانس و اومانیته
۸۷	اندیشه‌ی تصرف در طبیعت
۸۷	فرانسیس بیکن
۹۰	فصل سوم: مکتب عقل‌گرایان
۹۲	رنه دکارت
۹۴	عقل و روش
۹۷	شک دکارتی
۹۸	چیستی من
۹۹	اثبات خدا
۱۰۰	برهان وجودی دکارت
۱۰۱	اثبات وجود جهان خارج از طریق لطف خداوند
۱۰۲	بحث جوهر و صفات آن
۱۰۳	نفس و بدن
۱۰۴	دکارت و مدرنیته
۱۰۷	بررسی و ارزیابی آراء دکارت
۱۰۹	باروخ اسپینوزا
۱۰۹	تعاریف: خدا، جوهر، صفت و حالت
۱۱۰	خدا یا طبیعت
۱۱۲	اسپینوزا و توازی دکارتی
۱۱۳	آزادی انسان

۱۱۴.....	انسان و عواطف او.....
۱۱۶.....	نتیجه و تحلیل.....
۱۱۷.....	گفترید ویلهلم لایبنیتس.....
۱۱۷.....	مونادها.....
۱۱۸.....	کثرت مونادها.....
۱۱۹.....	ادراک مونادها از یکدیگر.....
۱۲۱.....	راه‌های نفس و بدن و هماهنگی پیشین بنیاد.....
۱۲۳.....	تحلیل و بررسی.....
۱۲۵.....	فصل چهارم: مکتب تجربه‌گرایی (جان لاک، جورج بارکلی و دیوید هیوم).....
۱۲۶.....	جان لاک.....
۱۲۶.....	جوهر.....
۱۲۹.....	نقد تصورات فطری.....
۱۳۰.....	کیفیات اولیه و ثانویه.....
۱۳۱.....	جورج بارکلی.....
۱۳۲.....	وجود و ادراک.....
۱۳۴.....	خدا و نظام تصورات.....
۱۳۵.....	دیوید هیوم.....
۱۳۵.....	انطباعات و تصورات.....
۱۳۷.....	جوهر.....
۱۳۸.....	علیت.....
۱۳۹.....	شکاکیت هیوم.....
۱۴۰.....	تحلیل و بررسی.....
۱۴۰.....	یادداشت تطبیقی.....
۱۴۴.....	فصل پنجم: ایدئالیسم استعلایی.....
۱۴۵.....	انگیزه کانت.....
۱۴۶.....	انواع گزاره‌ها.....
۱۴۹.....	انقلاب کپرنیکی.....
۱۵۰.....	حسن و فاهمه.....
۱۵۲.....	عقل و کاربرد غیرمجاز مقولات فاهمه.....
۱۵۴.....	تحلیل و بررسی.....

۱۵۶	فصل ششم: مکتب ایدئالیسم آلمان
۱۵۶	گنورگ ویلهلم فردریش هگل
۱۵۷	دیالکتیک
۱۵۸	وحدت شناخت و وجود
۱۵۹	پدیدارشناسی روح
۱۶۲	هگل و آرمان انسان مدرن
۱۶۴	بررسی آراء هگل
۱۶۷	فصل هفتم: نقد عقل مدرن و اندیشه هگل
۱۶۷	شوینهاور
۱۶۸	شناخت و اراده
۱۷۱	اراده و ماهیت شیء فی نفسه
۱۷۳	هنر و رهایی موقت از خواست
۱۷۴	پارسایی و رهایی پایدار از خواست
۱۷۶	بررسی و تحلیل
۱۷۷	فردریش ویلهلم نیچه
۱۷۸	نیست انگاری
۱۷۸	معرفت در مقابل حقیقت
۱۷۹	اخلاق و بی ارزش شدن ارزش ها
۱۸۲	مرگ خدا و نیست انگاری
۱۸۴	گفتر از نیست انگاری
۱۸۴	هنر به مثابه راه حل
۱۸۶	باز ارزش گذاری ارزش ها به مثابه راه حل نیست انگاری
۱۸۹	بررسی و تحلیل
۱۹۳	بخش سوم مکاتب فلسفی معاصر
۱۹۴	فصل اول: مکاتب فلسفی معاصر
۱۹۵	شکل گیری فلسفه ی جدید
۱۹۶	سمیزات فلسفه ی مدرن
۱۹۶	۱. اصل شدن انسان: انسان محوری (اومانیزم)
۱۹۷	۲. خلاصه شدن انسان در عقل

۱۹۷	۳. وحدت عقلانیت نوع بشر
۱۹۸	۴. روش واحد برای هدایت عقل
۱۹۸	۵. خوش‌بینی نسبت به عقلانیت و انسان
۱۹۸	۶. نظام‌سازی
۱۹۹	فصل دوم: نحله‌های فلسفه معاصر
۲۰۰	فلسفه قاره‌ای
۲۰۱	نیای مشترک دو سنت قاره‌ای و تحلیلی: بولسانو و برنتانو
۲۰۲	پدیدارشناسی
۲۰۳	۱- تعلیق (اپوخه)
۲۰۵	۲- تحویل ذاتی
۲۰۶	عالم زندگی
۲۰۸	فصل سوم: اگزیستانسیالیسم
۲۰۹	مارتین هایدگر
۲۱۰	بی‌خاتمائی انسان و هیپلیسم
۲۱۲	راه‌حل: پرسش از هستی
۲۱۳	وجود انسان، دازاین، اگزیستانس
۲۱۴	مرگ‌آگاهی، اصالت و پروا
۲۱۶	ژان پل سارتر
۲۱۷	وجود لئفه و وجود فی‌نفسه
۲۱۸	واقع‌بودگی و آزادی
۲۲۰	خلق جهان و مسؤولیت
۲۲۰	مرگ و آزادی
۲۲۱	دلهره و ایمان بد
۲۲۲	دیگران و وجود لئیره
۲۲۵	فصل چهارم: هرمنوتیک
۲۲۵	هرمنوتیک پیشامدرن
۲۲۶	هرمنوتیک مدرن
۲۲۶	هرمنوتیک دیلتای
۲۲۷	عینی بودن علوم انسانی

۲۲۸	تفسیر و بازسازی
۲۲۸	معنای نهایی متن
۲۲۹	دور هرمنوتیکی
۲۳۰	هرمنوتیک پیامدرن
۲۳۰	مفهوم متن
۲۳۰	نفی معنای نهایی متن
۲۳۱	تولید در مقابل بازسازی
۲۳۲	تفسیر و پیش حکم‌ها
۲۳۲	کثرت‌گرایی در تفسیر
۲۳۳	بی‌پایان بودن تفسیر
۲۳۳	بررسی
۲۳۷	فصل پنجم: ساختارگرایی و پساساختارگرایی
۲۳۸	لوی استروس
۲۴۱	پساساختارگرایی
۲۴۵	ساختارشکنی
۲۴۵	متافیزیک حضور
۲۴۸	پست‌مدرنیسم
۲۵۱	فصل ششم: فلسفه تحلیلی
۲۵۳	راسل و اتمیسم منطقی
۲۵۴	ویتگنشتاین مقدم
۲۵۷	پوزیتیویسم منطقی
۲۶۰	ویتگنشتاین متأخر
۲۶۵	مکتب آکسفورد
۲۶۵	گیلبرت رایل
۲۶۹	نمایه‌ها
۲۷۷	منابع

پیش‌گفتار

آشنایی با فلسفه‌ها و تحولات فکری غرب از چند وجه دارای اهمیت است. اول اینکه دوران جدید زندگی انسان دارای ویژگی‌هایی است که آن را از سایر ادوار حیات آدمیان متمایز می‌کند. بی‌تردید تحولات جدید حاصل تفاوت در نگرش انسان جدید است و تفاوت در نگرش مبتنی بر رویکرد جدید تفکر و فلسفه است. اندیشه جدید آدمی دارای وجه گوناگونی است که اگر بخواهیم همه آن وجوه را در یک وجه خلاصه کنیم، چرخش از تأکید بر خدا و جهان بر انسان است. در فلسفه یونان جهان و طبیعت اصل شمرده می‌شود و انسان و خدا بخشی از آن طبیعت‌اند؛ انسان خویشاوند طبیعت است و خدایان یونان نیز در گوشه‌ای از همین عالم طبیعی ساکن‌اند. در فلسفه‌ی قرون وسطی جهان و طبیعت محور نیست بلکه محور خداست و همه چیز به عنوان مخلوق و سایه‌ی او معنا پیدا می‌کند. اما در فلسفه‌ی جدید این انسان است که محوریت پیدا می‌کند؛ خدا تا آنجا قابل قبول است که خدای این انسان باشد و جهان جهانی است ذاتاً انسانی. هر چیزی معنای خود را در رابطه و پیوندی که با انسان دارد کسب می‌کند.

اینکه چه عواملی دست به دست هم دادند تا این اندیشه ظهور یابد و رواج پیدا کند خود موضوع پژوهش دیگر است. اما نقش فلسفه دکارت غیرقابل کتمان است. «من فکر می‌کنم پس هستم» دکارت باعث گردید که علاوه بر اینکه انسان محور دنیای جدید شود، اندیشه نظری مقدم بر اندیشه عملی و سایر ابعاد انسان قرار گیرد. این مسئله باعث گردید که انسان جدید در نظر خلاصه شود که نهایت این نوع نگاه به انسان در اندیشه کانت ظهور پیدا کرد که معرفت را مطابق خارج با ذهن انسان تعریف نمود. بر اساس همین نگاه به آدمی علوم و دانش‌های مختلفی در دوران جدید به وجود آمده است. از آنجا که بسیاری از تحولات در حوزه‌های مختلف علوم بالاخص علوم انسانی متأثر از فلسفه‌ها و اندیشه‌های جدید غرب است پس بر خواننده و محقق در این علوم لازم است که بداند چه اتفاقاتی در قلمرو اندیشه به وجود آمده است.

دوم اینکه بسیاری از مباحث اجتماعی، فرهنگی، فکری و سیاسی معاصر ایران متأثر از جریان‌ها و مکاتب فلسفی غرب است. این تأثیر یا در جهت دفاع از فرهنگ غربی بوده است یا در جهت نفی و انکار آن. بنابراین بر هر کسی که به جریان‌ها و حوزه‌های مختلف تفکر معاصر ایران توجه دارد آگاهی از تحولات فکری غرب لازم است.

سوم اینکه بر اساس قاعده تعرف الاشياء باضدادها یکی از فوائد مهم آشنایی با مکاتب فکری غرب شناخت فرهنگ خودی و دانستن تمایزهای فرهنگی و فکری ایرانیان با مکاتب غرب است. به بیان دیگر همان طور که هر فردی، اوصاف خود و دیگری را متقابلاً با منعکس کردن آن‌ها در یکدیگر درمی‌یابد. به همان گونه هم هر قوم و ملتی با شناخت بهتر از غیر خود، بر اثر مقایسه نسبت به اوصاف خود نیز وقوف بیشتری پیدا می‌کند. به عبارتی شناخت غیر خود همیشه نسبتی با شناخت خود و یا در هر صورت با بازشناخت خود دارد.

با توجه به این وجوه نویسنده این سطور تلاش کرده است که به طور مختصر تحولات فکری غرب را مورد بررسی قرار دهد. برای این منظور سعی شده است که تاریخ تفکر غرب همانند سنت مورخان تاریخ فلسفه به سه دوره باستان و قرون وسطی، فلسفه‌های جدید و فلسفه معاصر تفکیک شود. آنگاه در هر دوره مکاتب مهم به همراه شرح افکار متفکران برجسته آن مکتب مورد بررسی قرار گیرد.

برای تنظیم این اثر که حاصل تدریس چندین دوره درس مبانی فلسفه می‌باشد آقای جهانداد معماریان مرا یاری دادند که جا دارد از زحمات ایشان تشکر نمایم. همچنین از یکایک مدیران و

مسئولین انتشارات جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران بالاخص ریاست محترم جهاد که در زمینه چاپ این اثر همکاری نمودند تشکر و قدردانی می‌نمایم.

یحیی بوذری‌نژاد

تابستان ۱۳۹۱

www.ketab.ir